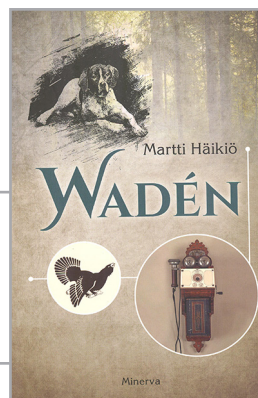

Monitoiminen Dan. Joh. Wadén

Veijo Kauppinen

Martti Häikiö: *Wadén*. Minerva 2021. 346 s.

Martti Häikiön kirjoittama kirja ”Wadén” kertoo Daniel Johannes Wadénista, puhelimen, sähkövalaistuksen, metsästyksen ja kenneltoiminnan edelläkävijästä. Teos on sekä suomen- että ruotsinkielinen, mikä on ratkaistu näppärästi sijoittamalla molemmat kieliversiot rinnakkain samoille sivuille.

Wadénin (1850–1930) elämä sijoittuu kahteen eri aikakauteen, uran nousuvaiheen 1800-luvun lopun kehitysoptimismiin ja modernisaation jaksoon sekä 1900-luvun alun poliittisten konfliktien aikaan. Häikiö jakaa Wadénin elämänkaaren ”seitsemään elämään”.

Kotoa ei matemaattisesti lahjakasta poikaa tekniikan pariin ohjattu, äiti tosin hankki isältä salaa hänelle matematiikan ja fysiikan kirjoja. Poikaa kiinnostivat 1800-luvun lopun tekniset keksinnöt, erityisesti sähkö- ja puhelintekniikat.

Vuonna 1870 Wadén pääsi 20-vuotiaana ylioppilaana harjoittelijaksi Lennätinlaitokseen ja myöhemmin paikka vakiintui viraksi. Sähkön ja puhelimen tulo joulukuussa 1877 räjäyttivät hänen maailmansa. Työnsä ohessa hän ryhtyi monipuoliseksi yrittäjäksi perustaen puhelimia asentavan ja myyvän sekä ukkosenjohdattimia, soittokelloja sekä kaikkia muita sähkötarvikkeita ja sähkövalaistusjärjestelmiä välittävän sähkötoimisto Dan. Joh. Wadéns Elektriska Äffärin.

Suomessa mydyt puhelinkoneet olivat aluksi tuontitavaraa. Wadénin työpaja sijaitsi hänen kotonaan Yrjönkadulla ennen tehtaan käynnistymistä Siltasaarella. Ne selvisivät vuoden 1918 levottomuuksista ja Helsingin punahallintovaiheesta. Wadén onnistui pian kehittämään tehtaansa valmistamat, toimivat puhelimet. Häikiön mainitsema hauska yksityiskohta oli hankkeisiin osallistuneen vaimon rukillaan suorittama johtimien eristäminen. Wadénin merkittävin puhelinalan työnsä oli maamme kaukopuhelinverkon johtaminen sen voimakkaimman kasvun ajan.

Wadén ei tietenkään ollut sähkö- ja puhelinliiketoiminnassaan vailla kilpailijoita. Näitä olivat mm. John Stenberg, Fridolf Lorenz Zetterman, Fritz Wilén sekä Paul Wahl. Sähkövalaistusta markkinoitiin erilaisilla tunnettujen rakennusten valaistusnäytöksillä. Näiden järjestelmien kokoja mitattiin hehkulamppujen määrillä. Tasavirran ja vaihtovirran eduista syntyi maailmanlaajuinen mittelo, jossa Wadénin soveltama tasavirta jäi häviölle. Tämä johti osaltaan Paul Wahl&Co:n ja Wadénin sähkölaitetoimintojen yhdistämiseen Sähkökeskusvalaistus Osakeyhtiöksi. Dan. Joh. Wadéns Elektriska Äffär toimi menestyksellisesti syksyyn 1918 saakka, jolloin Wadén myi sen vasta perustetulle L. M. Ericsson Suomessa Osakeyhtiölle.

Liiketoimillaan jo vaurastunut Wadén hankki vuonna 1884 Janakkalan Turengista tukikohdan metsästys- ja koiraharrastuksilleen. Toimielias mies nousi myös näissä molemmissa arvostetuksi uranuurtajaksi.

Uskomattoman aikaansaavan ja monessa mukana olleen Wadénin vahvuus lienee ollut hyvä liikkeenjohtotaito ja suhdeverkko. Monin tavoin huomioidun Wadénin ansioita huomioitiin hovineuvoksen arvonimellä sekä Puhelin Suomessa 100-vuotisjuhlan johdosta julkaistulla hänen valmistamaansa puhelinkonetta esittävällä postimerkillä vuonna 1977.

Wadénin testamenttimääräysten perustella perustettu rahasto on ollut merkittävä apurahojen jakaja ja rahoittanut tämänkin kirjan julkaisemisen.

Kokeneen kirjoittajan mainioin kuvin ryyditetty teksti on sujuvaa, ja asiat selvitetty perusteellisesti. Kirja kiinnostanee tekniikan osalta erityisesti sähkö- ja puhelinaloista kiinnostuneita sekä metsästys- ja kennelväkeä, mutta on toki kaikille tekniikan harrastajille suositeltavaa luettavaa.